

Amoergrondel (Foto: Andrey Reshetnikov)

Potentieel invasieve vissoorten kloppen aan de deur

Martijn Schiphouwer & Jeroen van Delft, RAVON

Amoergrondel

Het oorspronkelijke verspreidingsgebied van de Amoergrondel, *Percottus glenii*, beslaat Oost-Rusland, Noordoost-China en het noorden van Noord-Korea. Tegenwoordig is de soort door introducties verspreid geraakt over het hele westen van Rusland. In onder meer de Baltische Staten, Polen, Hongarije, Slowakije, Roemenië en voormalig Joegoslavië is de soort inmiddels ook aanwezig, ook in het stroomgebied van de Donau. De Amoergrondel zou Nederland op eigen kracht via het Main-Donau Kanaal kunnen bereiken.

Herkenning

De Amoergrondel is een kleine vissoort die tot 25 centimeter lang kan worden. Ze hebben een stevige bouw met een vrij grote kop en een grote bovenstandige bek. De kleur is over het algemeen lichtbruin met een patroon van lichte en donkere vlekken. Het paaikleed van de mannetjes is erg donker. De soort behoort tot de baarsachtigen en heeft twee rugvinnen. De voorste rugvin heeft zes tot acht harde vinstekels, de achterste rugvin heeft negen tot elf zachte vinstralen. De anaalvin heeft één tot drie harde stekels en zeven tot tien zachte vinstralen. De Amoergrondel heeft, in tegenstelling tot de grondels uit de Gobiidae familie, twee losstaande buikvinnen.

Risicogebieden

De Amoergrondel tolereert een breed spectrum aan watertypen, maar geeft de voorkeur aan begroeide wateren in de uiterwaarden van rivieren en andere stilstaande

watertypen met voldoende vegetatie. In wateren met weinig roofvissen, kan de soort zeer hoge dichtheden bereiken. De Amoergrondel kan erg goed omgaan met zuurstofloosheid, warm water, bevriezing en droogval. Door zijn voedselkeuze vormt hij in plantenrijke wateren een grote bedreiging voor amfibieën en enkele zeldzame inheemse vis- en macrofaunasoorten.. Een Russisch contact van RAVON (Andrey Reshetnikov) waarschuwt dan ook op elk herpetologisch congres voor deze invasieve soort. Op grond van modelanalyses is het heel waarschijnlijk dat deze soort zich in de Nederlandse ecosystemen uitstekend zal weten te handhaven (Reshetnikov & Ficetola, 2011). Geef een eventuele vondst –liefst met foto– daarom altijd direct door!

Dikkopelrits

De dikkopelrits, *Pimephales promelas*, komt voor van Noord-Mexico tot Zuid-Canada. De soort heeft zich via de aquariumhandel en het gebruik als aasvis in de sportvisserij, in Eurazië kunnen verspreiden. Ook wordt de soort als modelorganisme in de wetenschap gebruikt en soms komt ze onbewust mee met andere soorten vanuit viskwekerijen. Er zijn enkele voorplantende populaties bekend in Frankrijk en België. In 2007 bleek een grote maar geïsoleerde voortplantende populatie aanwezig te zijn in het Gelderse Neede. Deze populatie is in 2010 bestreden in een samenwerkingsverband van Waterschap Rijn en IJssel, Team Invasieve Exoten, RAVON en Ouwehands Dierenpark. Naast Neede zijn er nog drie locaties waar de dikkopelrits is waargenomen, de duinen van Meijndel (bestreden in 2011), vliegveld Twente en Maastricht.

Amerikaanse dikkopelrits (links) en inheemse elrits (rechts) (Foto's: Jelger Herder)

Herkenning

De dikkopelrits heeft een klein (tot 7 centimeter) gedrongen bolrond lichaam. De kop is stomp met een kleine eindstandige bek. Het mannetje heeft in de paaitijd sponsachtige knobbels op de kop. Het lichaam is olijfgrijskleurig met een lichte buik, waarbij een donkere verticale band aanwezig is op de flanken. Deze band is het best zichtbaar op de staart, maar kan vaag zijn. Inheemse elritsen (zeer lokaal in Limburg en op de Veluwe) hebben een patroon van vlekken op de flanken. Ook heeft de dikkopelrits, in tegenstelling tot de inheemse elrits, schubben die goed zichtbaar zijn. De zijlijn is onvolledig en reikt niet verder dan de voorzijde van de rugvin. De voorzijde van de rugvin staat op gelijke hoogte met de voorzijde van de buikvinnen, bij de inheemse elrits staat de rugvin duidelijk verder naar achteren dan de buikvinnen. De eerste vinstraat van de rugvin is zeer kort (nauwelijks zichtbaar) en de tweede vinstraat is half zo lang als de derde.

Risicogebieden

De dikkopelrits kan in structuurrijke, stilstaande en langzaamstromende wateren voorkomen. Verspreiding binnen tal van wateren in Nederland is dus reëel. Het risico van de dikkopelrits zit in het feit dat de soort als gastheer kan dienen voor de bacterie *Yersinia ruckeri*. Deze veroorzaakt bij een aantal inheemse vissoorten, waaronder zeelt, paling en zalmachtigen, de dodelijke ziekte Enteric Redmouth Disease (ERD).

Naakthalsgrondel

De naakthalsgrondel, *Neogobius gymnotrachelus*, is afkomstig uit de estuaria en rivieren rond de Zwarte en Kaspische Zee. Door het graven van kanalen (zoals het Main-Donau Kanaal), het geschikt worden van habitats (stortsteen) en het meeliften met schepen, heeft de soort zich richting West-Europa verspreid. Recent gepubliceerde "waarnemingen" in de Duitse Rijn, dichtbij de Nederlandse grens, blijken misdeterminaties te zijn. In de Donau blijkt de soort wel bezig met een opmars en in 2011 is deze voor het eerst in Duitsland gevangen. Hiermee vertoont de naakthalsgrondel hetzelfde patroon dat de exotische Gobiidae die inmiddels Nederland hebben bereikt, ook hebben vertoond.

Herkenning

De naakthalsgrondel is een langerekte vis uit de Gobiidae familie die tot 16 centimeter lang kan worden. De vis dankt zijn naam aan het ontbreken van schubben op de nek en de kieuwdeksels, dit hebben de andere exotische Gobiidae wel. Het lichaam is lichtbruin met donkere, onregelmatig gevormde diagonale strepen op de flanken. De ogen staan hoog bovenop de kop en de kop is ongeveer even breed als hoog (bij de Kesslers grondel is dit breder dan hoog). Er zijn twee rugvinnen aanwezig, waarbij er geen zwarte vlek (zoals bij de zwartbekgrondel) aanwezig is in de voorste rugvin. De voorste rugvin heeft zeven tot acht harde vinstralen en is duidelijk korter dan de achterste, die uit 14 tot 18 vinstralen bestaat. De vinstralen in de achterste rugvin zijn van ongeveer gelijke lengte, terwijl deze bij de Pontische stroomgrondel naar achteren toe aflopen. De buikvinnen zijn, net als bij andere Gobiidae, zuignapvormig aaneengegroeid. Door de grote gelijkenis met de Pontische stroomgrondel, is het belangrijk om waarnemingen uitvoerig met foto's te documenteren.

Risicogebieden

De naakthalsgrondel komt voor in verschillende watertypen; van estuaria, brak- en zoetwaterbaaien en meren, grote rivieren tot kleine, snelstromende riviertjes en beken. De soort preferert oevers en leeft op diverse substraattypen: stortsteen, vegetatie en zand- of modderbodems. De soort zal zich waarschijnlijk, net als de eerder gearriveerde exotische Gobiidae, vooral uitbreiden langs de oevers van de grote rivieren en kanalen en van daaruit de ermee in verbinding staande wateren koloniseren. Bedreigingen lijken het opportunistische foerageren waarbij voedselconcurrentie met inheemse vissen kan optreden en predatie op juvenielen van inheemse vissen die zich ook in de oevers van grote rivieren ophouden.

Naakthalsgrondel (Bron: Haertle et al., 2012)

